

FAQ

(पशुसंवर्धन)

प्रश्न 1:—गाईच्या दुधात फॅटचे प्रमाण वाढविण्याकरीता काय करावे ?

उत्तर1:—1)दुधातील फॅटचे प्रमाण गाईच्या अनुवंशिक गुणधर्मावर अवलंबून असते. तेव्हा दुधाळू गाय विकत घेताना तिची वंशावळ जरूर तपासावी.

2)दुधातील फॅटचे प्रमाण वाढविण्याकरीता गाईच्या आहारात वाळल्या चान्याचा, खुराक खाद्याचा आणि खनिज मिश्रणाचा किंवा चिलेटेड खनिज मिश्रणाचा समावेश करावा.

प्रश्न 2:—जनावरांना संतुलित आहार कसा पुरवावा ?

उत्तर2:—जनावरांना 24 तासात दिल्या जाणाऱ्या आहाराचा शास्त्रीय नियम आहे. या नियमाप्रमाणे खाद्यातील शुष्क पदार्थाच्या (dry matter) प्रमाणानुसार कोणते खाद्य द्यावे हे ठरते. साधारणतः 100 किलो वजनाला जनावर अडीच किलो (म्हणजे शरीर वजनाच्या 2.5%) शुष्क खाद्य खातो. म्हणजेच 400 किलोची गाय असेल तर ती साधारणतः 10 किलो शुष्क खाद्य खाईल. त्यापैकी 1/3 भाग खुराकाच्या माद्यमातून द्यावा आणि उर्वरित 2/3 भाग चान्याचा किंवा वैरणीच्या माद्यमातून द्यावा. वैरण हि ओली आणि वाळली या दोन्ही स्वरूपात द्यावी. या वैरणीपैकी 2/3 भाग वाळल्या वैरणीच्या माद्यमातून आणि 1/3 भाग ओल्या वैरणीच्या माद्यमातून द्यावा.

ढोबळ मानाने सांगायचे झाल्यास, 400 किलो वजनाच्या 10 लिटर दुध देणाऱ्या आणि दुधात 4.5% फॅट असणाऱ्या गाईला साधारणतः 8 ते 10 किलो वाळला चारा, 5 ते 6 किलो चांगल्या प्रतीचा हिरवा चारा आणि शरीरपोषणासाठी 1 किलो खुराक द्यावा. या शिवाय प्रति अडीच लिटर दुध उत्पादनासाठी 1 किलो अधिकची खुराक म्हणजेच 10 लिटर दुध उत्पादन करीता 4 किलो अधिकची खुराक द्यावी. सोबतच रोज 30 ग्रॅम खनिज मिश्रणाचा पुरवठा करावा.

प्रश्न 3:—बकऱ्यांच्या किती जाती आहेत ? त्यापैकी कोणत्या जाती आपल्या भागात शेळीपालना साठी उपयुक्त आहेत ?

उत्तर3:—भारतात शेळ्यांच्या एकूण 20 जाती आढळतात. त्यापैकी उस्मानाबादि, बारबारी, अजमेरी आणि संगमनेरी जातीच्या शेळ्या आपल्या भागात शेळी पालनाकरीता उपयुक्त ठरतात. या शेळ्या या भागातील वातावरणाशी सहज समरस होतात. तसेच या शेळ्यांची उत्पादन क्षमताही चांगली आहे. त्यांच्या मध्ये जुळ्या व तिळ्यांना जन्मदेण्याचे प्रमाण जास्त असून दुध उत्पादन क्षमताही चांगली आहे. सोबतच पिल्लांच्या वजन वाढीचे प्रमाणही भरपूर आहे.

प्रश्न 4:—शेळ्यांमध्ये कोण-कोणते रोग येतात ? त्यावर काही रोग प्रतिबंधक उपाय आहेत काय ?

उत्तर4:—शेळ्यांमध्ये येणारे मुख्य सांसर्गिक रोग आणि त्यांचे प्रतिबंधनात्मक उपाय खालील तक्त्यात दिलेले आहेत.

महिना	लस	आवश्यक मात्रा		रोग प्रतिकारक कालावधी
		प्रौढ शेळयांसाठी	कोकरांसाठी (4 ते 6 महीने)	
जानेवारी	प्लुरोनिमोनीया (सी.सी.पी.पी.)	0.2 मिली अंत : त्वचेत	0.2 मिली अंत : त्वचेत	1 वर्ष
एप्रिल-मे	आंत्रविषार (ईटिळ्ही)	2.5 मिली बाहय स्पर्शी बुस्टर-14 दिवसांनी	2.5 मिली बाहयस्पर्शी	1 वर्ष
एप्रिल-मे व ऑक्टो-नोव्हें,	लाळखुरकृत	1 मिली बाहयस्पर्शी	1 मिली बाहयस्पर्शी	6 महीने
मे	पी.पी.आर. (पावडर+100 मिली डिस्टील वॉटर)	1 मिली बाहयस्पर्शी	1 मिली बाहयस्पर्शी	3 वर्ष
मे-जुन	घटसर्प (तूरटियुक्त)	2.5 मिली बाहयस्पर्शी	2.5 मिली बाहयस्पर्शी	1 वर्ष